

S O K F É L E .

XX szám

Béts. Julius 10-dikén.

1832

Statistikai Jegyzetek.

SZÁSZ ORSZÁG, SZAXONIA.

I. Az Uralkodó Familia (Katholika valláson).

Királya: I. ANTAL, született 1755-ben, Dec. 27-kén. Bátyja Fridrik August halála után kezdett uralkodni 1827-ben. Másodszori házasságra lépett Mária Therésia Austr. Fő Hertzegaszszonnyal 1767-ben, ki megholt 1827-ben. Magzatai nintsenek.

Segéd Uralkodó: FRIDRIK AUGUSZT, 1830-dik olta; a' midőn Attya Maximilián a' koronáról lemondott.

A' Királynak élő Testvérei 1) Amália, sz. 1757-ben, özvegy Pfalz-Zweybrückeni Hertzegné. 2) Maximilián, sz. 1759-ben; első Hitvese volt Karolina, Pármai Hertzegaszszony, † 1804; második Mária Ludovika Luccai Hertzegaszszony sz. 1802-ben. — Magzatai, az első házass. a) Amália, sz. 1794. b) Mária, sz. 1796, özvegy Toskánai Nagyherzegné. c) Fridrik, mostani Segéd Uralkodó, sz. 1797; ennek Hitvese volt Karolina, Austriai Fő Hertzegaszszony † 1832-ben. d) Anna, sz. 1799, a' Toskánai Nagyherzegnék Hitvese. e) János, sz. 1801, Hitvese 1822-olta Amalia, Bajor Kir. Hertzegaszszony.

II. A' S t á t u s .

Öt kerületre osztatik. Ezeknek kiterjedése 271 □ mértf. foglal el; mellyen 145 város; 57 mezőváros, 3,193 falu van, 1,414,528 lakosokkal.

Nagyobb és népesebb városai: Dresda, 57,000; Lipsia, 40,500. Chemnitz, 16,000. Freiberg, 12,000 lakosokkal.

Toldalék a' M. Kurírhoz.

20

Nemzeti különbség szerint vagynak, Németek 1,564,000; Szlávok és Vendusok, 34,000; Zsidók, 2,000.

Vallásbeli különbségre nézve. Ágostai Hitvallásúak vagynak 1,348,100. Rom. Katholikusok, 48,000. Görög e' Kathol. 100. Herrenhuterek, 1,600. Reform. 300. Zsidók, 2,000.

Tanító Intézetek: Egyetem vagyis Universzitás van Lipsiában (Liptsében), 1,360 tanulóval; Gymnasium 15; Olkolai Tanítókat formáló Szeminarium 2's a' t.

Finantzia.

A' Státus jövedelme mintegy	-	11,000,000 for.
-- adóssága	- - - -	32,330,256 —

Hadi ereje.

Szárazon: 13,307 fegyverviselő. A' Német Szövetséghez, ha szüksége lenne arra had idején, állít 12,000 emberből álló sereget.

III. A' Státus törvényes alkotmánya.

Monárcchiai kormányozás; melly úgy van elintézve, hogy a' Szász földön és Lausitzban a' Nemesi Státusoknak az országos törvények szabásában és az adó mennyiségének meghatározásában szavok van. — A' korona, az Albert lineáján firól fira száll; ha pedig a' férjfi ág kihalna, akkor Szászországra nézve, a' korona a' Weimári Hertzegi Háza menne által.

IV. Vitézi Rendek.

1) Szász korona Rende, mint Udvari megtiszteltetés Rende. 2) Henrik Vitézi R. 3) Polgári Keresztrend.

A M É R I K A.

A' földnek negyedik részét Amérikát, az Európaiak Cölon segítsége által 1492 ben találták fel. Részeit ezen időtől fogva egymásután időről időre keresték és fedezték fel, így p. o. Braziliát 1500-ban Cabral. Mindenütt vadságra, vagy sivatag pusztaságra lehetett

tsak találni. Háromszáz egynehány esztendő lefolyása alatt igen sokat változott ugyan Amerika, polgárosodását tekintve, 's kétség kívül még többre mehetek volna eunyi idő oltá; de az Európaiak kereskedésbeli intereszszéjek nem volt kedvező a' cultura előmentének. Némelly Státusai a' föld ezen részének álmelkoldásra méltó előmenetelt tettek a' polgárosodásban és a' kormányozás tökéletesítésében, mint p. o. az éjszaki Amerikai egyesült Státusok jelen állapotja mutatja; más több tartományok küzdenek még igazgatási alkotmányjok megalapításával.

Amerika polgárosodási állapotját 1830 - ban, az itt következő rövid rajzolat, általjában szemünk eleibe állítja;

Amerika.	nagysága □ mértf.	népessége.	fegyveres népe.	tengeri ereje, hajó.
A. Belföldi státusok.				
1. Araukania	4,703	450,000	45,000	—
2. Bolivia	15,000	1,200,000	30,000	—
3. Brasilia	129,295	5,130,458	50,000	116
4. Chili	3,348	602,000	29,200	13
5. Colombia	57,306	3,000,000	92,866	80
6. Hayti	1,385	935,335	113,300	6
7. Mexico	76,211	8,000,000	64,790	23
8. Középpamerika	9,601	2,000,000	22,000	—
9. Éjsz. Amerika	113,802	12,700,000	906,000 *)	54
10. Paraguay	6,913	600,000	38,000	4
11. Peru	24,461	1,563,000	20,000	6

*) A' fegyveres nép száma mindenütt úgy van véve, hogy a' polgári Katonáság is oda van számlálva. Így, p. o. az éjsz. Amerikai Státusok tsak 6,000 zsoldos katonaságot tartanak; de ezen kívül minden polgár katona had idején.

Amérika.	nagysága □ mértf.	népessége.	fegyveres népe.	tengeri ereje, hajó.
A. Belföldi státusok.				
12. Plata	51,834	2,381,900	29,740	24
13. Uruguay	10,565	175,000	10,000	—
B. Vadságban élők Tartom.				
I. Patagonok	20,816	150,000	— —	—
II. Mosikó partiak	5,896	300,000	— —	—
C. Európai Gyarmatok.				
1. Brittusoké	16,576	1,770,728	66,698	—
2. Frantziáké	5,901	223,580	6,600	—
3. Hollandusoké	725	74,508	5,000	—
4. Oroszoké	23,125	50,000	500	—
5. Svékusoké	1	8,210	800	—
6. Dánusoké	8	46,290	2,400	—
7. Spanyoloké	2,746	1,163,980	25,000	—
D. Független.				
Indusok	95,663	1,200,000	— —	—

E' szerint egész Amérika kiterjedése 675,886 □ mértf. foglal el, mellyen 43,662.627 ember lakik. Ezek közül Európaiak ott úgy nevezett fejelek, és elegyedettek Creolok vannak 15,726,566. Indusok, szabadok, rézszínűk, 19,571,548. Négerek és Mestitzrabszolgák 7,424,699.

A f r i k a i ú t a z á s .

Az Anglus mód nélkül szeret utazni, idegen országokat járni, kivált ha reményli, hogy valahol új kereskedésre utat nyithat, vagy valami újat fedezhet fel a természetben. A'honnan sok költséget fordít az utazók segítésére is, kivált ha azok új felfedezések végett ad-

ják magokat útatásra. E' végre társaságokat állítottak, mellyeknek tzeljok a' föld öt részébe felfedezések végett útatni kívánókat pénzel segíteni. Napkelek Indiában már elérték tzeljokat, a' hol nagy birtokokat szerettek 's kereskedések virágzik. Amérikában nem voltak olly szerentsések, mivel az éjszak-amérikai Státusok az Anglus kormányt lerásván, szövetséges szabad köztársaságot állítottak magok között. Új Austráliában is megfészelték magokat. Afrikában birnak már 5.566 □ mértf. kiterjedésű földet; de ennek belső részébe, minden igyekezetek után sem tudtak még eddig foglalni és gyarmatokat telepíteni. Az Áfrikai népek durva vadsága, és a' heves éghajlat nem engedi hogy kereskedéseket ott kiterjeszthessék. Mindazáltal nem szűnnek meg útatókat küldözni, kik által Afrika belső részei tartományinak, folyóvizeinek, népeinek, 's a' t. esméretére eljuthassanak. Legközelebb *Lander* két testvérek Áfrikai útatásoknak leírása jött ki Londonban, mellyben sok nevezetes felfedezéseket olvashatni. A' Liverpoóli kereskedők újra visszaküldik az egyik Landert Afrikába, és számára gőzhajót fogadtak, hogy annál sebesebben utazhasson.

A' társaság azt bizta *Landerre*, hogy a' Níger folyóvizén menjen fel felé a' meddig tsak lehet és tanulja ki, mivel lehetne annak partjain kereskedést indítani; az ánglus kormánysszék pedig azt kívánja *Landertől*, hogy a' Níger vizéről utját Tombuktuba vegye, 's onnan visszatérvén a' gőz hajón azonnal haza menjen. — Így boldogúl a' nemzet kereskedésében, midőn a' kormánysszék sem mulat el semmit, hogy azt virágoztassa.

Lander útatása leírásának első részéből közlünk itt, némelly apróságokat. „Bussa városáig elhatván, elmentünk, az itteni ország Szultánjához, kiről

már hallottuk, hogy leghatalmasabb nyugoti Afrikában, úgy mint Burnu az éjszaki részen. Leraktuk ajándékainkat, a' Király és Királyné lábaihoz. Mind ketten teljes örömet mutattak azokon, kivált az első nem tudta köszönetét és tsudálozását eléggé kifejezni. Egy pár ezüst karkötő, egy pipa és egy tükör leginkább magokra vonták a' Király figyelmét, 's az utolsóba fél óráig mind untalan tekintgetett. Eltávozván a' Királytól alig értünk haza, már hozzánk küldött egy követet, jelentvén általa, hogy mivel ő (a' Király) mestersegére nézve Szabó, igen jó neven venné, 's megköszönné, ha egy kevés tzérnát 's egynehány varrótöt küldenénk neki."

„Fővárosa és lakkelye a' hatalmas Szultán országának Bussa, e' mellett foly el a' Niger vagy Quorra folyóvize. Első gondunk és legnagyobb vágyásunk volt, a' Királynál tett udvarlásunk után, a' híres Niger vizét látni. Várákozásunkban nagyon megsalátkoztunk, mert itt a' Nigernek alig van egy hajtásnyi szélessége. Fekete kőszirtek nyúlnak fel a' közepéből. Egy kőszirtre felmásztunk 's onnan láttuk azt a' helyet, a' hol Mungó Park és társai szerentsétlenül elvesztek. Be sok mérész utazó, mondánk, lett már ezen titkos eredetű folyóviznek áldozatjává."

„Bussából útunkat Jaurie-be vettük, a' hol a' Szultán, mint igazi politikus, ott tartóztatásunkra mindent elkövetett, 's még igen nevetséges eszközöket is elővett. Megengedvén, hogy udvarlására mehessünk, előre megtanítottak bennünket, mit kellessék szölnünk. E' szerént tudtára adánk elsőben, hogy a' mi fejedelmünk az ő világszerte esmeretes hírét, nevét, és nagy hatalmát hallván és tsudálván, kíván általunk egésze 's familiája hogy létéről tudósittatni, egy illy fényes eredetű Szultánról tudnillik, kinek nagyságát

bűgják mindenfelé Afrika Elefántjai, erejét ordítják a' kösziklák barlangjaiból kiinduló oroszlánok, hatalmát bömbölik a' rengeteg erdők vad bikáji, 's a' t. — Ajándékinkat lábaihoz lerakván, elávoztunk. Ő is általadatott nekünk egynehány Strutz tollat, mellyek a' mint mondák, élő Strutzból tépettek ki, és minthogy még többel is kívánná Királyunkat megajándékozni, tudván hogy azok nagyon kedvesek lesznek előtte, e' végre mulatnunk kell itten, míg a' megtépett Strutznak tollai kinőnek; mert minden tollától, hideg lévén ezen országban (a' hol a' hévséget alig állhatni), nem lehet a' szegény állatot megfosztani. Hogy pedig annál hamarább kinőjenek tollai 12 font vaját kell venni, mellyel a' madár kopasz testét kenegessék. Midőn továbbat tőlünk portékákat vásároltatott a' 12 font vaj árát kifogta a' vett portékák árrából, azt izenvén, hogy ő azt a' maga erszényéből nem fizetheti. — Tudtunkra adatta végre a' Szultán, hogy bútsúzó udvarlására hozzá elmehetünk. Ezt tüstént telyesíténk. Itt leírjuk az audientzia száláját. Bevezetteténk egy setét, alacsony, Kalyibába, mellyben a' nagy Szultán csak a' nagyobb rangú vendégeit szokta fogadni. Az audientzia alatt fíjai, leányi mind meztelenen 's rakással jártak a' szálán keresztül, úgy az udvari inasok is italokkal töltött motskos lopötökökkel. A' szála rakva volt belől fetskefészekkel, 's a' repkedő fetskék kedvekre étették tsivogó fijaikat. A' Szultán egy kopott színe hagyott damaszt selyemmel bevont dívánon ült 's pipázott. Öltözete szennyes, mint a' szálája is szeméttel telyes. Szüntelen hogy léte felől kelle tudakozódnunk. Legfőbb kérése a' Szultánnak hozzánk a' volt, hogy lándsáink közül egyet adjunk neki, 's azért egy lopötököt ígért, mézzel megtöltve. Alig értünk innen szállásunkra, rajtunk jöttek a' Szultán leányai 's atyafiai butsúzni, és

aproságokat venni, 's alkudozásaikkal annyira terheltek bennünket, hogy utoljára, minden tzeremónia nélkül kéntelenek voltunk őket szobánkból kihajtani 's a 't.“

A z Á l o m. (Traum).

S o n e t t.

Rezegve tűn el ott a' nap sugár,
Közelgni érzem Égi Ídeáлом —
Zajos kinok közt nyugtomat taláлом,
'S ölebe Hölgyem hattyu karja zár.

Szűk ágyom énnekem ki nyílt határ:
Repülj felém ketseddel édes Alom!
Te lepj meg akkor is, midőn haláлом
Szelíden int, 's hideg gödrébe vár.

Borítsd szememre gyenge fátyolod!
Zsibbazd érzékím altató szerekkel,
Hagyd! álljon őrt felettem Angyalod.

Ne hogy, világot el felejtve reggel
Irigy szemek felém lopódzanak,
'S ez egy malasztól is meg fosszanak.

V. I.

Megfejtés: a' 19-dik Szám. Rejtett szám: 1831.

— — — Rejtett szó: Kund.

* * *

A' Magyar Kurir tisztelt új Olvasóinak ezen kérdésekre:

Meg lehet e' a' Sokfélének eddig kijött Számjait elejétől fogva kapni, mi módon, és mi árron? — Feleletül szolgál:

Igenis: Postán, az Újsággal együtt, posta pénzel együtt az 1-ső Kötet árra, (I — XVII-dik Számig) 1 for. 20 kr. C. P.